

7. ŠKOLNÍ DRUŽINA

TÉMA: INDIVIDUÁLNÍ PODPORA DÍTĚTE

Anotace:

Cílem následujícího nástroje je upozornit na důležitost školní družiny pro vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí. Děti, které vyrůstají v nepodnětném a sociálně znevýhodněném prostředí, mají nedostatečnou podporu při domácí přípravě, což je jedna z hlavních příčin jejich školní neúspěšnosti.

Ke zlepšení školních výsledků lze vedle doučování přispět i mimoškolní výchovou, která se odehrává ve školních družinách. Děti, které jsou sociálně znevýhodněné, však obvykle školní družiny nenavštěvují kvůli nedostatku finančních prostředků, nebo jejich rodiče nemají dostatek důvěry k dané instituci, obávají se zde dítě nechávat v odpoledních hodinách, či jej potřebují mít doma, aby je zapojili do péče o mladší sourozence.

Praxe:

Důležitost školní družiny pro úspěšnost vzdělávací kariéry dítěte na základní škole je často velmi podceňována. Veřejností a mnohdy i školou je vnímána spíše jako volnočasová „hlídací“ služba, která umožňuje rodičům pracovat v odpoledních hodinách. Pedagogika volného času, která se ve školních družinách uplatňuje, může vést k přirozenému začlenění dítěte se sociálním znevýhodněním do kolektivu vrstevníků, může přispět k jeho všestrannému rozvoji a zlepšit jeho celkové sebehodnocení. Část prostoru bývá ve školních družinách věnována i vzdělávání a vypracovávání domácích úkolů, což je pro žáky bez jakékoliv domácí podpory zásadní pomocí.

Děti z chudých nebo sociálně znevýhodněných rodin však do školní družiny obvykle nedochází, zejména pro to, že je pro ně finančně nedostupná.

Poplatek za školní družinu bývá sice často velmi nízký – cca 100 až 200 Kč za měsíc, ale v praxi se obvykle pojí s placením stravného, které už bývá výrazně dražší. Je totiž nepravděpodobné, že by se dítě, které se ve škole nestraňuje, do školy vracelo na odpolední družinu poté, co se doma naobědvalo.

Dalším důvodem nedocházení do družiny může být role dětí v rodině. Dítě může mít na příklad odpoledne na starosti některého z mladších sourozenců. Pokud je některý z rodičů na mateřské dovolené nebo je nezaměstnaný, může také preferovat mít dítě odpoledne doma. Navíc může v rodině panovat nedůvěra ke škole nebo až negativní postoj, ze kterého vyplývá přístup „nebýt ve škole víc, než je nutné“.

Rodiče si navíc často neuvědomují, že by docházení do družiny mohlo mít na jejich děti nějaký pozitivní dopad. Důsledkem je vyčlenění dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí z kolektivu vrstevníků, nedostatečně smysluplné trávení volného času a riziko rozvoje sociálně nežádoucího chování. Zapojení sociálně znevýhodněného dítěte do odpolední družiny je proto velmi významné pro jeho školní úspěšnost.

TIP

Praxe na mnohých školách ukazuje, že snížením ceny stravného výrazně vzrůstá počet strávníků i z řad sociálně znevýhodněných dětí a zároveň se zvyšuje jejich zájem o odpolední školní družinu.

Snížení ceny stravného alespoň pro tu část dětí, jejichž rodiče se potýkají s vážnými existenčními potížemi a žijí pod hranicí chudoby, je velmi efektivním nástrojem podpory sociálně znevýhodněných dětí. Možností, jak snížení ceny dosáhnout, není mnoho, ale zpravidla jsou zřizovatelé škol ochotni ve spolupráci s OSPOD snížení ceny zajistit. Zejména je možné jej dosáhnout, pokud si zřizovatel uvědomí, jak je dané opatření v dlouhodobém horizontu výhodné. Rodinám, které se potýkají s výrazným nedostatkem financí, může také pomoci, pokud je jim umožněno obědy splácet v několika splátkách. S rodiči sociálně znevýhodněných dětí je dobré citlivě situaci prodiskutovat, vysvětlit jim všechny přínosy, které může školní družina na rozvoj jejich dítěte mít, a doporučit jim, aby dítě do školní družiny zapsali.

Aby odpolední školní družina splňovala výše uvedené funkce, tedy zajišťovala všestranný rozvoj dítěte a rovněž dokázala podpořit děti, jejichž školní výsledky nejsou uspokojivé, musí být vedena profesionály. Nejlépe pak pedagogy volného času, kteří by měli dokázat dobře vést práci s heterogenní skupinou dětí. Program odpolední družiny by tedy neměl být nahodilý a neměl by být pouhým vyplňováním času, kdy je dítě po škole a ještě neodešlo domů. Program školní družiny by měl být upraven dle individuálních potřeb jednotlivých dětí, podobně jako vyučování samotné. Individuální přístup s sebou pochopitelně nese zvýšené finanční náklady, ale i nutnost začlenit „družináře“ do týmu pedagogů, se kterými se dítě setkává v průběhu vyučování. Jedině synergickým působením všech zúčastněných profesionálů lze dosáhnout výraznějšího zlepšení školních výsledků u dětí, jejichž vzdělávací kariéře není věnován dostatek pozornosti v domácím prostředí. Pokud na zkvalitnění školní družiny není možné sehnat dostatek finančních prostředků z obecních rozpočtů, je možné tyto inovativní programy hradit z prostředků Evropského sociálního fondu nebo jiných grantů.

Rizika :

Rizikem je, že do odpolední družiny stále nebudou docházet děti, které to nejvíce potřebují, přestože byly ceny obědů sníženy. Podobně jako u jiných podpůrných nástrojů, i zde je klíčové (a nemusí to být snadné) získat důvěru rodičů a přesvědčit je, že školní družina může pro jejich děti být zásadním přínosem.

Jedinou metodou, kterou lze doporučit, je otevřená komunikace školy – pořádání setkání s rodiči, docházení pedagogů nebo asistentů pedagoga přímo do lokality, opakované vysvětlování důležitosti školní družiny pro všestranný rozvoj dítěte. Důležitou roli hraje samozřejmě také to, jak program školní družiny hodnotí samotné děti. Je-li pro ně školní družina místem, kam se každý den těší, mají pocit, že se tam něco nového naučily, že pro ně čas strávený v družině byl přínosem, často samy motivují své rodiče k tomu, aby jim docházení do družiny umožnili.